

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ ТЮЛЯЧИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНАТЕЛӘЧЕ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

« 09 » декабрь 2020

с. Тюлячи

№ 547

«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» буенча муниципаль Программаны раслау турында

«Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәге 1560-ХП номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, «2014-2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 25 октябрдәге 794 номерлы карары, Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәге 821 номерлы «2023-2030 елларга Татарстан Республикасында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» карары нигезендә, Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү, үстерү һәм кулланылышын арттыру өчен шартлар тудыру максатларында, Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» буенча муниципаль Программаны расларга, кушымта нигезендә (алга таба - Программа).

2. Теләче муниципаль районының жирле үзидарә органнарына, авыл жирлекләрененә жирле үзидарә органнарына, предприятиеләргә, учреждениеләргә һәм оешмаларына, милек рәвешләренә бәйсез рәвештә, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законын үтәү буенча кирәкле чаралар күрергә тәкъдим итәргә.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесенә социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Д.С. Гыйниятуллинга йөкләргә.

Житәкче

И.Х. Хәמידуллин

Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
Башкарма комитетының
2020 елның 9 декабрендәге
547 номерлы карарына
кушымта

Программа паспорты

Программаның исеме	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль Программасы (алга таба - Программа)
Программаның координаторы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны төп эшләүче	Район Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» муниципаль казна учреждениесе
Программаның максаты	Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру
Программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләрен паритет функцияләренә ярдәм итү; - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә белем бирүнең тулы бер системасын үстерү; - Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү; - республикадан читтә татар телен саклап калу һәм үстерү; төбәкләр белән хезмәттәшлек (Россия Федерациясе субъектлары); - Теләче муниципаль районында этнотелле ситуациягә мониторинг һәм анализ ясау һәм Программаны тормышка ашыру барышы
Программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2021-2023 еллар
Еллар буенча бүленеп, финанслау күләме	Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына программаны финанслауның гомуми күләме 15 000,0 сум тәшкил итә: 2021 елда - 5 000,0 сум; 2022 елда - 5 000,0 сум; 2023 елда - 5 000,0 сум
Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (программа нәтижеләрен бәяләү индикаторлары)	2023 елга: <ul style="list-style-type: none"> - мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләте балаларын туган телдә тәрбияләү һәм укуыту өлеше 85 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган телдә укуыту өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телдә укуыту өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак

I. Программаны тормышка ашыру сферасының Гомуми характеристикасы, Программа аларны хэл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Әлеге Программа Россия Федерациясе конституциясе, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәгә 1807-1 номерлы, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июндәгә 53-ФЗ номерлы Федераль законнар, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәгә 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәгә 1560-ХII номерлы һәм «Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар теленән файдалану турында» 2013 елның 12 гыйнварындагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законнары, шулай ук Татарстан Республикасы Президентының 2008 елның 3 июлдәгә ПУ-312 номерлы Указы белән расланган Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе, Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 октябрдәгә 794 номерлы «2014-2022 елларга Татарстан Республикасында дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» карары, Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәгә 821 номерлы карары белән «2023-2030 елларга Татарстан Республикасында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» карары нигезендә эшләнелде.

II. Татарстан Республикасы дәүләт телләре

2.1.1. Татар теле

Программаның әлеге юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- милли мәдәният нигезләре буларак татар телен өйрәнү һәм үстерү;
- тел традицияләренә сак караш формалаштыру;
- милли-мәдәни кыйммәт буларак телгә аңлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
- укучыларда тел мәдәниятен күтәрү;
- татар телен өйрәнү өчен шартлар тудыру 100% укыту белән;
- яңа мәгълүмати технологияләр керту, укыту;
- укытуның коммуникатив технологияләрен өйрәнү һәм куллану;
- белем бирү учреждениеләрен татар теле һәм әдәбиятын укыту өчен югары филологик белемле педагогик кадрлар белән тәмин итү.

2.1.2. Рус теле

Программаның әлеге юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- рус телен белү грамоталылыгын арттыру өчен шартлар тудыру;
- рус теле нормаларын белү дәрәжәсен, тел грамоталылыгын һәм сөйләм мәдәниятен арттыру;
- югары филологик белемле рус теле һәм әдәбиятын укыту өчен педагогик кадрлар белән тәмин итү.

2.2. Гомуми белем бирү учреждениеләрендә укучы башка халыклар вәкилләренең телләрен үстерү.

Программаның төп максаты - мәктәптә белем алуучыларның телләрен саклауны һәм үстерүне тәмин итү.

Бу максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:

- милли-мәдәни эшчәнлек формалары эшләнү өчен шартлар тудыру;
- башка милләтләрнең телләрен саклауга һәм үстерүгә ярдәм итү;
- укучыларда телләргә, башка халыкларның горәф-гадәтләренә карата толерантлык һәм ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбияләү.

III. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

3.1. Норматив-хокукий тәмин итү

3.1.1. Федераль законнар:

- Россия Федерациясе Конституциясе;
- «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;
- Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе;
- «Мәгариф турында» Россия Федерациясе Законы.

3.1.2. Региональ законнар:

- Татарстан Республикасы Конституциясе;
- «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы законы;
- Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 октябрдәге 794 номерлы «2014-2022 елларга Татарстан Республикасында дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» карары;
- Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәге 821 номерлы карары белән «2023-2030 елларга Татарстан Республикасында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасын раслау турында» карары.

3.2. Татар теленә өйрәнү процессын технологияләштерү

Педагогик технология - уку процессын тормышка ашыруның эчтәлекле техникасы.

Белем сыйфатын арттыру өчен уку процессына нәтижәле педагогик технологияләр кергү кирәк, чөнки нәкъ менә алар уку процессында куелган максатларга туры килә торган процедураларны һәм операцияләрен аерым эзлеклелек рәвешендә тәкъдим ителгән этапларны бүлеп бирү юлы белән педагогик процессны проектлау мөмкинлеген тудыралар.

Теләче муниципаль районы мәгариф оешмаларының китапханә фонды 2020 елның 1 сентябрьгә 82769 данә тәшкил итә. Матур әдәбият фонды – 70 028 данә Аларның 30 052 – татар телендә, 39 976 – рус телендә.

Россия мәгарифен модернизацияләү мәктәпкәчә белем бирү системасына конструктив үзгәрешләр керте. Татарстан Республикасы мәгарифен 2017-2021

елларга һәм 2030 елга кадәр чорга үстерүнең тармак стратегиясен гамәлгә ашыру кысаларында

Укыту-методик комплекслар «Туган телдә сөйләшәбез», «Рус телен өйрәнәбез», «Татарча сөйләшәбез» методик ярдәмлекләрен, демонстрация-тарату материалларын, тәрбия һәм белем бирү процессын оештыру өчен хрестоматияләрен, мультимедиа ресурсларын, мультипликацион фильмнарны, мәктәпкәчә яшътәге һәм кече яшътәге балалар өчен «Раз - словечко, два - словечко» татар теленә кызыклы өйрәтү чараларын үз эченә ала. Куелган пособиеләр мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә барлык яшь төркемнәрендә нәтижәле кулланыла.

IV. Программаның көтелгән соңгы нәтижәләрен, программаны тормышка ашыру срокларын тасвирлау

Программа Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дәүләт сәясәтенен төп принципларына туры китереп эшләнгән, алар телләрнең гармонияле хезмәттәшлеген, районда яшәүче халыкларның милли-тел мәнфәгатьләренен тотрыклы балансын саклауны күз алдында тотта.

Программаның максаты-Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны тормышка ашыруны күздә тотта:

- Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренен паритет кулланылышына ярдәм итү;

- Теләче муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә белем бирүнең бөтен системасын үстерү;

- Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;

- Теләче муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны тормышка ашыруның барышына мониторинг һәм анализ.

Программа чаралары Программа бурычлары нигезендә Татарстан Республикасында телләрен саклау һәм үстерүнең барлык төп аспектларын үз эченә ала:

1 бурыч. Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләренен паритет кулланылышына ярдәм итү. Әлеге бурычны хәл итү кысаларында тормышка ашырыла торган чаралар Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренен кулланылышы өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

2 бурыч. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бөтен системасын үстерү.

Әлеге мәсьәләне хәл итү кысаларында тормышка ашырыла торган чаралар түбәндәгеләргә юнәлдерелде:

- татар һәм рус телләренә укыту-методик тәэмин итү;

- анимацион һәм мультимедиа белем бирү проектларын куллану;

- мэдәни белем бирү системасында татар һәм рус телен үстерүне тәэмин итү;

- уңайлы тел һәм мэдәни белем бирү мөхите булдыру.

3 бурыч. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районьнда яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү.

4 бурыч. Теләче муниципаль районьнда этнотел ситуациясен һәм Программаны гамәлгә ашыру барышын анализлау һәм мониторинглау.

Программаны тормышка ашыру вакыты

Программа 2021-2023 елларда тормышка ашырыла. Программаны тормышка ашыру этаплары билгеләнми.

Программаның индикаторлары

Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Индикаторлар күрсәткечләре							
	2015 Ел (төп)	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында татар милләтендәге балаларны татар телендә укыту һәм тәрбияләүне колачлау өлеше, процентлар	84	85	85	100	100	100	100	100
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган татар телендә укытуны колачлау өлеше, процентлар	69	70	70	100	100	100	100	100
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган рус телендә укыту белән тәмин итү өлеше, процентлар	100	100	100	100	100	100	100	100
Һәркем өчен мөмкин булган китапханәләрнең жыелма фонды өлеше	100	100	100	100	100	100	100	100
Теләче муниципаль районьнда тел хәле һәм Программаны тормышка ашыру барышы, үткәрелгән чаралар турында массакуләм мәгълүмат чараларында басылган язмалар саны	6	7	8	9	10	10	15	20
Программаны үтәү нәтижелелеген анализлау	1	1	1	1	1	1	1	1

V. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программа чараларын тормышка ашыру барышында аны эшләүче-координатор (Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты) төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген тәмин итә.

Программаны тормышка ашыруда катнашучы бүлекләр ел саен Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетына аның үтәлеше турында мәгълүмат бирәләр.

VI. Программаның социаль-икътисадый нәтижәлелеген тасвирлау

Программаның нәтижәлелеге чаралар үтәлешенәң билгеләнгән срокларда бәяләнә. Программаның нәтижәлелеген бәяләү өчен Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләренәң агымдагы хисап материаллары кулланыла.

Программаны тормышка ашыруның төп нәтижәсе-белем дәрәжәсен, этнотел компетенциясен арттыру, телләренәң эшчәнлегә сферасын киңәйтү, тел компетенцияләренәң, квалификацияләренәң ролен, мәгариф, хезмәт күрсәтү өлкәсе хезмәткәрләренәң һөнәри осталыгын арттыру, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклау, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру.

Программа сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрдә һәм мәгълүмат киңлекләрендә, шулай ук район һәм татар теле мәгариф системасында Татарстан Республикасының дәүләт һәм башка телләре эшчәнлеген чагылдыра торган сан күрсәткечләрен арттыруны, Теләче муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренәң телләрен саклауны һәм үстерүне, дәүләт һәм башка телләренәң социаль статусын һәм абруен күтәрүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны, халык өчен тел, әдәбият һәм халыклар мәдәниятен популярлаштыручы агарту чараларынан файдалану мөмкинлеген, Татарстан Республикасы дәүләт телләренәң функциональлеген арттыруга ярдәм итәчәк.

Программа чараларын тормышка ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге белем бирү оешмаларының белем һәм тәрбия бирү эшчәнлеген үстерергә, педагогның социаль статусын күтәрергә, мәгариф системасын һәм хезмәт күрсәтү өлкәсен халыкның этнотелле ихтыяжларына яқынайтырга, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституцион хокукларын якларга ярдәм итәчәк.

VII. Программаны тормышка ашыру этаплары

I. Әзерлек этабы - 2020 ел

Норматив документларны өйрәнү. Теләче муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә, район мәдәният учреждениеләрендә телләренәң саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру буенча Программа булдыру.

II. Төп этап - 2021-2023 еллар

Мәгълүмати технологияләренәң сыйфатлы куллану культурасын формалаштыру. Укытучыларның теоретик, методик, һөнәри осталыгын күтәрү. Алдынгы педагогик тәҗрибәне өйрәнү.

Индивидуаль эш, дифференциацияләнгән укыту, класстан тыш эш аша сәләтле һәм талантлы балаларны алдан ачыклау һәм аларга ярдәм итү системасын камилләштерү.

Өлеге бурычларны муниципаль методик берләшмәләр утырышларында, методик Советларда, муниципаль, республика, төбәкара семинарларда гамәлгә ашыру.

Туган телне тирәнтен өйрәнүгә ярдәм итүче мәдәни учреждениеләр челтәрен киңәйтү.

Теләче муниципаль районында жирле үзидарә органнары, элемтә, транспорт, сәламәтлек саклау, сәүдә, халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре эшендә дәүләт теле буларак татар теленә кулланылышын киңәйтү һ.б.

Туган телләргә үстерүгә ярдәм итә торган чараларны нәширият һәм китапханә эше, матбугат һәм элемтә өлкәләрендә гамәлгә ашыру.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен белүче квалификацияле кадрлар әзерләү, халык хужалыгы, мәдәният һәм мәгариф, массакүләм мәгълүмат чаралары һ.б.

III. Йомгаклау этабы - 2023 ел

Яңа буын стандартлары буенча белем бирү программаларын булдыру, заманча укыту методларын, оригиналь иллюстратив материал һәм күрсәтмә әсбапларны, шул исәптән аудиовизуаль чараларны эшләү, эзләү. Программа буенча йомгак ясау һәм хисап.